

©Japaninfo

▲พิธีเผาไม้โกะมะ (โฮมา) ด้านโบสถ์

©Japaninfo

▲ยักษ์ฟ่อ มือถือคบเพลิงน้ำหนัก 60 กิโลกรัม

กัญญา มัทสุโอะ

สร้างคนผ่านเทศกาลประจำท้องถิ่น

"เทศกาล ดาดาโต โนะ โอนิ ฮาซิริ"

เมืองโกะโจ ฮารา

วัดเนมบุทสึจิเป็นวัดพุทธมีมาตั้งแต่สมัยคามาคุระ (ค.ศ.1185-1333) เริ่มจากเป็นวัดของคนในตระกูลซาโกอิเบะผู้เข้ามาตั้งรกรากพัฒนาพื้นที่ซาโกอิเบะโก ซึ่งประกอบไปด้วยหมู่บ้านรวม 12 หมู่บ้าน ปัจจุบันหมู่บ้านเหล่านี้ถูกรวมเป็นพื้นที่หนึ่งของเมืองโกะโจ จังหวัดนารา ส่วนตัววัดในทุกวันนี้คงมีเพียงโบสถ์ไม้ หลังคามุงหญ้าคายานุกิเพียงหลังเดียว และยังเป็นวัดที่ไม่มีพระสงฆ์จำวัดด้วย ยามมีพิธีทางศาสนาหรือเทศกาล สำคัญต้องไปนิมนต์พระมาจากวัดข้างเคียง โดยเฉพาะใน "เทศกาลดาดาโต โนะ โอนิ ฮาซิริ" ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกวันที่ 14 มกราคม อย่างต่อเนื่องไม่เคยขาดมากกว่า 535 ปี แล้ว

▲ พระสงฆ์กลับไปพักก่อนเริ่มพิธีอีกครั้งยามค่ำ สี่จิวรูดกับสี่หลังคาหญ้าของโบสถ์ที่เพิ่งซ่อมใหม่เมื่อสามปีที่แล้ว

▲ คบเพลิง กิ่งไม้ และน้ำ จัดวางพร้อมแล้วในเช้าวันที่ 14

▲ พระสงฆ์สามรูปมาถึงโบสถ์ก่อนบ่ายโมงเศษ

▲ พิธีสะบัดพระไตรปิฎก

▲ หน้ากากยักษ์สามตัวที่เพิ่งทำใหม่ในปี 1960 ของเก๋าดั้งเดิมเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของประเทศ

▲ ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่เป็นกรรมการอนุรักษ์เทศกาล

▲ กรรมการมีเสื้อฮัปปิคอลใส่สีเหลืองผืนผ้า เช่นเดียวกับวัด

โดยทั่วไปในเดือนมกราคมจนถึงต้นเดือนมีนาคมก่อนเริ่มฤดูใบไม้ผลิของปี ตามวัด หรือศาลชินโตจะมีเทศกาลขับไล่สิ่งไม่ดีงาม รับความสุขความเจริญในปีใหม่ด้วยการใช้ คบเพลิงขนาดใหญ่ (โหม้ทสุ) เป็นอุปกรณ์กัน ที่เก๋ากที่สุดคือ “เทศกาลโอะมิซุโอะริ” ของวัดโทไดจิในนารา พระสงฆ์จะนำเพ็ญศีลในวิหาร และตกค้ำจะมีพิธีวิ่งคบเพลิงยักษ์ ที่ระเบียงวิหารติดต่อกันรวม 14 วันเต็ม เศษลูกไฟที่ตกลงมาจะเป็นเครื่องปัดเป่าสิ่งไม่ดีไม่งาม (ดัดตัน) ได้ ส่วนที่ศาลชินโตต่างๆ หลายต่อหลายแห่งก็มักใช้ยักษ์ (โอนิ) เป็นสัญลักษณ์ ส่วนใหญ่จะเป็นในทางไม่ดีไม่งาม ต้องใช้ถั่วปาไล่ เป็นต้น

▲ ด้านนอกโบสถ์ก็เผาโกะมะพร้อมๆ กัน

▲ สะบัดพระไตรปิฎกช่วยป้องกันมอดได้ด้วย

สำหรับเทศกาลดาตาโด โนะ โอนิ ฮาชิริ ที่วัดเนมบุทสุจินี้ ใช้ทั้งคบเพลิง และใช้ทั้งยักษ์ เป็นสองสัญลักษณ์สำคัญ โดยกำหนดให้ยักษ์พ่อ ยักษ์แม่ และยักษ์ลูกเป็นเสมือนข้ารับใช้ของพระอมิตตาเนียวโรพระประธาน วิ่งถือคบเพลิงยักษ์วนเวียนในตัวโบสถ์อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาร่วมงาน เป็นยักษ์ดีไม่ใช่ม้าร้าย

ว่ากันว่าคนในตระกูลซาโกอิเบะได้รับเอาธรรมเนียมจุดคบเพลิงโหม้ทสุมาจากวัดโทไดจิ ตั้งแต่เมื่อราวกว่า 500 ปีที่แล้ว หลักฐานที่ยืนยันความเก่าแก่ของเทศกาลที่นี้คือ หน้ากากยักษ์ทั้ง 3 หน้ากากที่ด้านในระบุปีที่สร้างขึ้นไว้ว่าเป็นปี ค.ศ.1486 และจากบันทึกของซาโกอิเบะโกในปี 1496 ก็มีเรื่องราวเกี่ยวกับเทศกาลดังกล่าวระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ตามด้วยหลักฐานยืนยันในปี 1773 จากบันทึกของหมู่บ้านโอบุสุมะ หนึ่งใน 12 หมู่บ้านได้สังกัดก็มีรายละเอียดของเทศกาลที่มีเนื้อหา และขั้นตอนเช่นเดียวกับเทศกาลในปัจจุบันอย่างสิ้นเชิงกำกับไว้ นับแต่นั้นมาผู้คนจึงเรียกชื่อวัดว่า “โบสถ์ดาตาโด” แทนชื่อวัดจริงกันมาจนทุกวันนี้

ผู้เขียนไปเที่ยวชมเทศกาลดาตาโด โนะ โอนิ ฮาชิริ หรือแปลตรงตัวได้ว่า “เทศกาลยักษ์ วิ่งในโบสถ์ดาตาโด” นี้เมื่อวันที่ 14 มกราคมที่ผ่านมา โดยไปถึงลานหน้าวัดตั้งแต่ก่อนเที่ยง และพบว่าผู้คนในเสื้อฮัปปิคอลสีเหลืองอ่อนมีโลโก้สีเหลืองผืนผ้าเช่นเดียวกับโลโก้ของวัด ประดับที่หลังราว 20 กว่าคน กำลังแยกย้ายกันเตรียมงานอยู่ ชายวัยกลาง คน 3-4 คน กำลังเอาหีบเก็บพระไตรปิฎกสามหีบใหญ่ๆ ออกมาเรียงหน้าเบาะที่นั่งสีแดง เพื่อรับพระสงฆ์สามรูปที่นิมนต์มาจากวัดข้างเคียง และสักพักพระสงฆ์ในจีวรสีเหลือง ด้านในสีม่วงก็เดินถือระฆังเล็กๆ พร้อมฉาบ และพัดขึ้นไปที่โบสถ์ สวดมนต์และไปนั่งประจำหน้ากระเบะพระไตรปิฎกรวม 600 เล่ม พระสงฆ์ทั้งสามรูปแยกย้ายกันสะบัดพระไตรปิฎก ไล่เปิดที่ละหน้าจากขวาไปซ้ายทีละเล่มๆ จนหมดทุกกระเบะใช้เวลากว่าครึ่งชั่วโมง พิธีนี้เรียกกันว่า “เทนโดกุ ไดฮันเนียวะ” หรือพิธีสะบัดพระไตรปิฎกที่ละหน้าๆ ครบ 600 เล่ม เสมือนการระดมพระเป็นร้อยละ รูปมาแยกกันอ่านพระไตรปิฎกประจำปี แต่ความที่ปัจจุบันเหลือพระสงฆ์น้อยรูปกันทุกวัด แทนการอ่านพระไตรปิฎกจริง ทุกวัดจึงเปลี่ยนมาเป็นการสะบัดอ่านแทน นับเป็นพิธีที่แปลกตาสำหรับชาวพุทธเช่นคนไทยเรา

▲ แสงเทียน และแสงไฟอ่อนๆ เพิ่มความขลังให้กับพิธีอย่างมาก

▲ พร้อมกันที่หน้าโบสถ์สามตัว

หลังพระสงฆ์กลับที่พัก ก่อนพิธีในช่วงค่ำ เด็กๆ ก็เลิกเรียนเข้ามาเปลี่ยนเสื้อผ้า สวมหมวกทรงสูงซุ้มเป่าแตรสังข์ และตีกลองกัน สักราว 4 โมงเย็นทุกคนก็เข้าประจำตำแหน่ง มีการถือคบเพลิงที่ไม่ได้ติดไฟวิ่งรอบโบสถ์ด้านใน เสมือนผู้ใหญ่ เรียกเสียงปรบมือจากผู้ชมได้ไม่น้อย เด็กๆ ถูกวางตัวให้ทำหน้าที่ต่างๆ กันล่วงหน้าตั้งแต่เล็กๆ และถูกฝึกให้ชินกับลำดับงาน ปีแล้วปีเล่า จนเมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะสวมหน้ากากยักษ์ถือขวาน ถือไม้เท้า และส้อมแบกคบเพลิงหนักกว่า 60 กิโลกรัม เวียนวิ่งวนในโบสถ์แทนผู้ใหญ่ในวันนี้ที่จะอ่อนแรงลง เป็นการฝึกเด็กเพื่อให้เข้าใจพิธี และเป็นการอบรม มารยาทปลูกฝังความรักในถิ่นกำเนิด และบ้านเกิดเมืองนอนล่วงหน้ากันเป็นสิบปีทีเดียว

เสร็จจากการแสดงสั้นๆ ของเด็กๆ พวกเขาพร้อมพ่อแม่และปู่ย่าตายายก็จะมารวมตัวกันหน้าโบสถ์ เพื่อแย่งรับข้าวเหนียวโมจิที่กรรมกรฯ เตรียมไว้ เสียงหัวเราะอย่างสนุกสนานเมื่อแต่ละคนได้โมจิใส่ถุงกลับบ้านกันสื่อให้เห็นความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของผู้คนที่นี่เป็นอย่างดี และแล้วเมื่อถึงเวลาหนึ่งทุ่มตรง พระสงฆ์ทั้งสามรูปก็กลับมาที่โบสถ์อีกรอบเพื่อทำพิธีเผาไม้โกะมะ ทั้งใน และนอกโบสถ์ ในขณะที่ชายหนุ่มร่างกายกำยำล่ำสันก็พากันยกคบเพลิงมาจ่อที่กองไฟ ทำให้ทั้งใน และนอกโบสถ์ที่มีมืดคลุ้มไปด้วยควันสีขาว เหลือแต่แสงเทียนหน้าประัษณ์กลางโบสถ์ และแสงไฟจากกองไฟด้านใน และนอกโบสถ์เท่านั้นที่พอมองเห็น พระสงฆ์พากันสวดมนต์เสียงดังก้องวัด นักพรตเริ่มเป่าแตรสังข์ ยิงธนูขึ้นฟ้า ถวายพระบนสรวงสวรรค์เพื่อขอพรก่อนที่ทุกคนจะถอยไปด้านในของโบสถ์

และแล้วก็ถึงช่วงไคลแมกซ์ เมื่อชายคนหนึ่งแบกคบเพลิงออกมา ยก และหมุนคบเพลิงที่ร้อนจ้ำให้เป็นตัวอักษร 「水」 หรือ “น้ำ” ในภาษาจีน ตามมาติดๆ ด้วยยักษ์ฟุโอะในชุดสีแดง ยักษ์แม่ในชุดสีน้ำเงิน และยักษ์ลูกในชุดสีอิฐ มือซ้ายถือคบเพลิงร้อนจ้ำสูง 80 เซนติเมตร หนัก 60 กิโลกรัม สลับกันโผล่ที่หน้าต่างโบสถ์ทีละตัวๆ ครบสามรอบ บางรอบต้องมีผู้ช่วยคอยประคองคบเพลิงให้ และช่างตัวยักษ์ก็จะมีชายในหมวกทรงสูงคอยใช้กิ่งไม้ใหญ่ๆ ที่ชุ่มน้ำตีเบาๆ ตามร่างกาย เส่า และเพดานโบสถ์กันเพลิงไหม้ เสียงสวดมนต์ และเสียงกลอง เสียงแตรสังข์ที่ดังกระหึ่มตลอดเวลา ได้สร้างความขลังให้กับพิธีอย่างไม่อาจบรรยาย ห้วงเวลานั้นๆ ไมถึง 5-6 นาทีนี้สามารททำให้ผู้เขียนลิ้มความหนาวเย็น และฝนที่โปรยปรายลงมา ฝ้าจับตา ดูงานเสมือนกับได้ย้อนไปเมื่อหลายร้อยปีที่แล้ว

ด้วยความขลัง และความเก่าแก่ทุกกระเบียดนิ้วที่ทุกคนรักษา และพยายามถ่ายทอดให้เด็กๆ รุ่นหลังนี้เองที่ทำให้เทศกาลเล็กๆ ของหมู่บ้านในเมืองโกะโจนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกนามธรรมด้านวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศ” เมื่อปี 1995 ความสำคัญอีกประการของเทศกาลคือ การเป็นสื่อสานใจผู้คนทุกรายในตำบลให้รัก และภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนนั่นเอง

* ผู้อ่านทุกท่านสามารถมาชมเทศกาลได้ฟรีทุกปี โดยมาพักที่โรงแรมแถวหน้าสถานี Yamato Futami/JR wakayama Line เพราะช่วงดึกจะไม่มืดไฟจึงกลับมายังตัวเมือง การเดินทางระหว่างสถานีหรือโรงแรมไปกลับวัดควรใช้แท็กซี่ซึ่งกินเวลาราว 10 นาที

▲ โปรยข้าวเหนียวโมจิแก่ผู้คนที่มาร่วมงาน อย่างสนุกสนาน

▲ เด็กๆ ที่ถูกวางตัวให้จัดเทศกาลในอีกสิบปี ยี่สิบปีข้างหน้า

▲ ซ้อมวิ่งโดยไม่จุดคบเพลิงก่อนช่วงบายสีโมง